

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุดบาท อำเภอนาดน จังหวัดเพชรบูรณ์

Factors affecting rabies prevention behavior of pet owners, Phutthabat subdistrict,
Chon Daen district, Phetchabun province

พุดิตา ภูมี

Puthita Phoomee

เสน่ห์ แสงเงิน

Sane Saengnoen

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Public Health, Naresuan University

DOI: 10.14456/dcj.2022.24

Received: July 18, 2021 | Revised: September 16, 2021 | Accepted: September 20, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุดบาท อำเภอนาดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยง จำนวน 302 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบทีละขั้น (stepwise multiple regression) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.25 อายุเฉลี่ย 44.07 ปี (SD=10.68) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50.00 รายได้เฉลี่ย 15,200 บาท (SD=19,906.24) มีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 61.26 และพบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ($R^2=0.432$) ได้แก่ รายได้ ($b=6.259$, 95% CI 2.541-8.583) อาชีพรับจ้าง ($b=-2.105$, 95% CI -4.155-(-0.055)) สถานภาพหย่าร้าง ($b=7.552$, 95% CI 1.625-13.478) เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ($b=4.470$, 95% CI 1.500-7.439) ได้รับข้อมูลข่าวสารทางวิทยุ/โทรทัศน์ ($b=-2.960$, 95% CI -4.766-(-1.155)) ได้รับข้อมูลข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ ($b=4.345$, 95% CI 0.892-7.799) ขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงด้วยตนเอง ($b=-3.597$, 95% CI -5.214-(-1.981)) วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบมีคนนำมาปล่อย ($b=-3.660$, 95% CI -5.322-(-1.998)) วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบซื้อมาเลี้ยง ($b=3.900$, 95% CI 0.823-6.978) รับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ ($b=9.355$, 95% CI 6.094-12.616) รับวัคซีนแบบรอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน ($b=5.184$, 95% CI 2.883-7.484) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ($b=0.397$, 95% CI 0.223-0.570) ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ($b=0.397$, 95% CI 0.225-0.570) โดยตัวแปรดังกล่าวรวมทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงได้ ร้อยละ 43.2 จากผลการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ส่งเสริมการขึ้นทะเบียน และฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง

ติดต่อผู้พิมพ์ : พุดิตา ภูมี

อีเมล : fay4958@hotmail.com

Abstract

The purpose of this cross-sectional research was to study factors affecting rabies prevention behaviors of pet owners in Phutthabat Subdistrict, Chon Daen District, Petchabun Province. The study sample included a total of 302 pet owners. Questionnaires were utilized as a data collection tool. Data were analyzed using stepwise multiple regression analysis. The results demonstrated that 62.25 percent of participants were female, with mean age of 44.07 years (SD=10.68). Fifty percent of participants had primary education and their mean income was THB 15,200 (SD=19,906.24). Rabies prevention behaviors were found to be at high level of 61.26 percent. In addition, variables that are predictive of rabies prevention behaviors (R Square=0.432) included income ($b=6.259$, 95% CI 2.541–8.583), being casual labor/employee ($b=-2.105$, 95% CI -4.155–(-0.055)), being divorced ($b=7.552$, 95% CI 1.625–13.478), having received information about rabies ($b=4.470$, 95% CI 1.500–7.439), receive information on radio/television ($b=-2.960$, 95% CI -4.766–(-1.155)), receive news in newspapers ($b=4.345$, 95% CI 0.892–7.799), voluntary registration of pets ($b=-3.597$, 95% CI -5.214–(-1.981)), adoption of stray animals as pets ($b=-3.660$, 95% CI -5.322–(-1.998)), having purchased their own pets ($b=3.900$, 95% CI 0.823–6.978), pets getting vaccinated from government services ($b=9.355$, 95% CI 6.094–12.616), pets getting vaccinated at home by mobile veterinary services unit ($b=5.184$, 95% CI 2.883–7.484), being aware of the risk of rabies ($b=0.397$, 95% CI 0.223–0.570), and expectations of one's own ability to prevent rabies ($b=0.397$, 95% CI 0.225–0.570). The aforementioned variables have contributed to the prediction of rabies prevention behaviors of pet owners by 43.2 percent. Based on findings from this study, related agencies should actively provide rabies information to pet owners, promote the registration of pets, and provide vaccination against rabies.

Correspondence: Puthita Phoommee

E-mail: fay4958@hotmail.com

คำสำคัญ

เจ้าของสัตว์เลี้ยง, พฤติกรรมการป้องกัน,
โรคพิษสุนัขบ้า

Keywords

pet owners, prevention behavior,
rabies

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies) เป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน โดยเป็นโรคที่เป็นปัญหาที่สำคัญทางสาธารณสุขของประเทศไทยรวมถึงทุกประเทศทั่วโลก โรคพิษสุนัขบ้าเกิดจากเชื้อไวรัสเรบีส สามารถเกิดได้กับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิด⁽¹⁾ โดยสัตว์รังโรค ได้แก่ สุนัข ซึ่งเป็นสัตว์ที่นำโรคนี้ติดต่อมาสู่คนมากที่สุด รองลงมา คือ แมว⁽²⁾ การติดต่อนอกจากการถูกสัตว์ที่ป่วยกัดแล้ว การถูกสัตว์ที่มีเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าเลียบริเวณที่มีบาดแผล หรือข่วน

ก็สามารถติดโรคพิษสุนัขบ้าได้⁽²⁾ และเมื่อแสดงอาการจะเสียชีวิตทุกราย เนื่องจากโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อในระบบประสาท และปัจจุบันยังไม่มียารักษา มีเพียงการป้องกันโรคโดยการฉีดวัคซีนป้องกันเท่านั้น ซึ่งวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเป็นสิ่งสำคัญที่นำมาใช้ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทั้งก่อนและหลังการสัมผัสโรค และยังสามารถช่วยชีวิตทั้งคนและสัตว์ รวมถึงเป็นการควบคุมไม่ให้เกิดการระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽³⁾

องค์การอนามัยโลก ได้รายงานสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า มีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้า ปีละประมาณ 59,000 ราย โดยร้อยละ 95 เป็นผู้ที่อยู่ในทวีปแอฟริกาและเอเชีย ซึ่งในทวีปแอฟริกามีผู้เสียชีวิตปีละประมาณ 21,476 ราย และทวีปเอเชียมีผู้เสียชีวิตปีละประมาณ 35,172 ราย โรคพิษสุนัขบ้าเกิดในประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทโดยผู้เสียชีวิตในทวีปแอฟริกาส่วนใหญ่สาเหตุเกิดจากการเข้าถึงของวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ไม่ครอบคลุม และทวีปเอเชียต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลดปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า ประมาณ 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ สมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) จึงได้มีการดำเนินการกำหนดกลยุทธ์เพื่อกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี 2563⁽⁴⁾

โรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทยพบมากที่สุดในส่วนสุนัข แมว และโค จากข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 12 ธันวาคม 2561 มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 17 ราย⁽⁵⁾ มากที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา และจากข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า พบสัตว์ติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 1,435 ตัว พบมากที่สุดในสุนัข ร้อยละ 88⁽⁶⁾ โดยสาเหตุที่ทำให้ยังมีสัตว์ติดเชื้อและมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า เช่น ประชาชนไม่นำสุนัขและแมวไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ประชาชนไม่จำกัดสถานที่เลี้ยงสัตว์โดยที่ปล่อยสัตว์เลี้ยงไว้นอกบ้าน ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ประชาชนขาดความตระหนักถึงความเสี่ยงของโรคพิษสุนัขบ้า⁽⁷⁾ ปัจจุบันประเทศไทยมีแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปภายในปี 2563 โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขได้มีการกำหนดมาตรการด้านการป้องกันโรค⁽⁸⁾ และมีการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์โดยทั้ง 5 ยุทธศาสตร์เน้นการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในคนและในสัตว์ การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่ประชาชน รวมถึงเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนและประชาชน มีการขอความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทในการป้องกันและควบคุมโรค

พิษสุนัขบ้าในพื้นที่อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง โดยยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้มีการกำหนดเป้าหมาย ได้แก่ ต้องมีการฉีดวัคซีนในสุนัข ปี 2560-2563 ร้อยละ 50, 60, 80 และ 100 ตามลำดับ การสำรวจและขึ้นทะเบียนสุนัข ร้อยละ 50 โดยภายในปี 2563 ต้องไม่พบผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้า⁽⁹⁾

พื้นที่ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลในปี 2561 ประชาชนมีการเลี้ยงสุนัขและแมว ประมาณร้อยละ 70 มีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงและได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเพียง 1,942 ตัว จากจำนวนที่เจ้าหน้าที่สำรวจ จำนวน 3,350 ตัว ร้อยละ 57.97 จาก 944 หลังคาเรือน และมีสุนัขและแมวจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงและไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า⁽¹⁰⁾ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง และการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์เลี้ยงต่ำกว่าเป้าหมาย และถือว่ายังไม่สามารถป้องกันการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ได้ คือ ในพื้นที่ที่มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สัตว์เลี้ยงเพียงร้อยละ 57.97 แต่การควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ได้นั้น สุนัขและแมวในพื้นที่ต้องได้รับการฉีดวัคซีน อย่างน้อยร้อยละ 82⁽¹¹⁾

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยมีความตระหนักในด้านปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และผลงานวิจัยในอดีตขาดความครอบคลุมเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนในช่วงที่รัฐบาลสนับสนุนให้ไม่นำสุนัขและแมวไปรับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคโดยไม่เสียค่าธรรมเนียม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประยุกต์ใช้ในการจัดทำโครงการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ และการจัดโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ วัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

ของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

วัสดุและวิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) โดยเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 - มกราคม 2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่เป็นเจ้าของสุนัขหรือแมว และเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างน้อย 1 ปี จำนวน 944 คน จาก 28 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างจากประชากรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สูตรประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร กรณีทราบขนาดประชากรแน่นอน⁽¹²⁾ ผู้วิจัยมีการแทนค่าลงในสูตร ดังนี้

N = ขนาดของประชากร เท่ากับ 944 คน

Z = ค่าการแจกแจงปกติมาตรฐานแบบสองทาง (two-tailed) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีค่าเท่ากับ 1.96

σ^2 = ค่าความแปรปรวน (Degree of variability) ใช้ผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน มีค่าเท่ากับ 0.26⁽¹³⁾

e = ระดับความแม่นยำ (Precision level) การศึกษาครั้งนี้กำหนดค่าความแตกต่างจากค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.05

$$n = \frac{944 \times 1.96^2 \times 0.26^2}{0.05^2 (944 - 1) + 1.96^2 \times 0.26^2} = 274 \text{ คน}$$

และผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อป้องกันการสูญหายของแบบสอบถาม และความผิดพลาดจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 302 ตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) โดยจัดทำบัญชีรายชื่อตามตัวอักษร กำหนดช่วงการสุ่มเท่ากับ 3 ตามลำดับจนครบตามจำนวน 302 คน โดยคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเข้าศึกษา (inclusion criteria) ได้แก่ เป็นเจ้าของสุนัขหรือแมว อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลพุทธบาท อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างน้อย 1 ปี เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารและอ่านเขียนภาษาไทยได้ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย สำหรับเกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง (exclusion criteria) ได้แก่ เจ็บป่วยกะทันหัน เสียชีวิต หรือมีความประสงค์ยุติการเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะการเลี้ยงสุนัขและแมว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า ลักษณะคำถามแบบปลายปิด ตัวเลือก ใช่ และไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะข้อความเชิงบวก 6 ข้อ และข้อความเชิงลบ 9 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก เท่ากับ 1 ตอบผิด เท่ากับ 0 และมีเกณฑ์ในการแปลผล⁽¹⁴⁾ ดังนี้

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80.0 ขึ้นไป (ช่วงคะแนน 12-15 คะแนน) มีความรู้ระดับสูง

คะแนนระหว่างร้อยละ 60.0-79.9 (ช่วงคะแนน 9-11 คะแนน) มีความรู้ระดับปานกลาง

คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60.0 (ช่วงคะแนน 0-8 คะแนน) มีความรู้ระดับต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการ

เป็นโรคพิษสุนัขบ้า ลักษณะคำถามปลายปิด ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยมีลักษณะข้อความเชิงบวก 5 ข้อ และข้อความเชิงลบ 5 ข้อ และการรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า ลักษณะคำถามปลายปิด ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะข้อความเชิงบวก 6 ข้อ และข้อความเชิงลบ 4 ข้อ โดยมีเกณฑ์การแปลผล⁽¹⁵⁾ ดังนี้

36.68-50.00 คะแนน การรับรู้ระดับสูง

23.34-36.67 คะแนน การรับรู้ระดับปานกลาง

10.00-23.33 คะแนน การรับรู้ระดับต่ำ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ประกอบด้วย ความคาดหวังในประสิทธิภาพการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ลักษณะคำถามปลายปิด ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยมีลักษณะข้อความเชิงบวก 9 ข้อ และข้อความเชิงลบ 1 ข้อ และความคาดหวังในความสามารถของตนในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะข้อความเชิงบวก 10 ข้อ ไม่มีข้อความเชิงลบ โดยมีเกณฑ์การแปลผล⁽¹⁵⁾ ดังนี้

36.68-50.00 คะแนน ความคาดหวังระดับสูง

23.34-36.67 คะแนน ความคาดหวังระดับปานกลาง

10.00-23.33 คะแนน ความคาดหวังระดับต่ำ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับผู้ที่เคยและไม่เคยถูกสุนัขหรือแมวกัด ลักษณะคำถามปลายปิด ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีลักษณะข้อความเชิงบวก 7 ข้อ และข้อความเชิงลบ 8 ข้อ โดยมีเกณฑ์การแปลผล⁽¹⁵⁾ ดังนี้

36.68-50.00 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับสูง

23.34-36.67 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับปานกลาง

10.00-23.33 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับต่ำ

และแบบสอบถามสำหรับผู้ที่เคยถูกสุนัขหรือแมวกัด ลักษณะคำถามปลายปิด ตัวเลือกคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะข้อความเชิงบวก 7 ข้อ และข้อความเชิงลบ 3 ข้อ โดยมีเกณฑ์การแปลผล⁽¹⁵⁾ ดังนี้

36.68-50.00 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับสูง

23.34-36.67 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับปานกลาง

10.00-23.33 คะแนน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยวิธีหาค่า IOC (The Index of Item Objective Congruence) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปร หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรู้ โดยใช้ค่า KR-20 ได้เท่ากับ 0.77 ส่วนแบบสอบถามที่เป็นมาตรวัดระดับใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า การรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า ความคาดหวังในประสิทธิภาพการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ความคาดหวังในความสามารถของตนในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เท่ากับ 0.73, 0.78, 0.75, 0.88 และ 0.91 ตามลำดับการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการขอเอกสารรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ COE No.007/2020, IRB No. P20020/63

ลงวันที่ 1 เมษายน 2563 การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย และแจ้งสิทธิในการปฏิบัติหรือยอมรับการเข้าร่วมการวิจัย ทำหนังสือชี้แจงการให้ข้อมูล และหนังสือแสดงการยินยอมเข้าร่วมการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจะถูกทำลายภายใน 1 ปี โดยจะเปิดเผยข้อมูลทางวิชาการในภาพรวมเท่านั้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขออนุมัติหนังสือขอเก็บข้อมูลจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และนำเครื่องมือและหนังสืออนุมัติขอเก็บข้อมูลจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เสนอต่อนายอำเภอชนแดน สาธารณสุขอำเภอชนแดน แล้วจึงดำเนินการลงพื้นที่ ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจทานความครบถ้วนของแบบสอบถามของตนเอง และกลับมารับแบบสอบถามกลับคืนในวันถัดไป ซึ่งผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนออกจากพื้นที่ ก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติพรรณนาเพื่อแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยใช้สถิติถดถอยพหุคูณแบบทีละขั้น (stepwise multiple regression analysis) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยทำการทดสอบเงื่อนไข ได้แก่ ค่าความคลาดเคลื่อนการแจกแจงปกติ ค่าความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนคงที่ ค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์

ภายในตนเอง (ค่า Durbin Watson=1.937) ค่าเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0 และตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.25 มีอายุระหว่าง 51-59 ปี ร้อยละ 34.44 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 60.60 รายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 64.90 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 1-3 คน ร้อยละ 48.01 ส่วนใหญ่ไม่เคยถูกสุนัขหรือแมวกัด ข่วน หรือเลียบริเวณที่มีบาดแผล ร้อยละ 68.21 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า ร้อยละ 90.73 ส่วนใหญ่ได้รับจากผู้นำ ร้อยละ 32.55 และมีวิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงโดยการขอม้าเลี้ยง ร้อยละ 57.55 มีการเลี้ยงแบบปล่อยตลอดเวลา ร้อยละ 83.18 ส่วนใหญ่จะรอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน เพื่อทำการฉีดวัคซีนให้สัตว์เลี้ยง ร้อยละ 73.68 (ดังตารางที่ 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 41.06 มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.64 มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 89.40 มีความคาดหวังในประสิทธิภาพการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 75.83 มีความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 78.48 และมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 61.26 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (n=302)

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	114	37.75
หญิง	188	62.25
อายุ		
20-30 ปี	43	14.24
31-40 ปี	56	18.54
41-50 ปี	99	32.78
51-59 ปี	104	34.44
mean=44.07, SD=10.68, min= 20 ปี, max= 59 ปี		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	27	8.94
ประถมศึกษา	151	50.00
มัธยมศึกษา	95	31.46
อนุปริญญา/เทียบเท่า	12	3.97
ปริญญาตรี/เทียบเท่า	17	5.63
อาชีพ		
เกษตรกร	183	60.60
รับจ้างทั่วไป	59	19.54
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	33	10.93
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	6	1.99
พนักงานบริษัทเอกชน	5	1.66
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	4.64
อื่นๆ ได้แก่ นักศึกษา	2	0.66
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	196	64.90
10,001-20,000 บาท	59	19.54
20,001-30,000 บาท	23	7.62
30,001-40,000 บาท	9	2.98
มากกว่า 40,000 บาท	15	4.97
mean=15,200 บาท, SD=19,906.24, min=1,000 บาท, max=200,000 บาท		
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1-3 คน	145	48.01
4-6 คน	141	46.69
7-9 คน	14	4.64
มากกว่า 9 คน	2	0.66
mean=3.68, SD=1.59, min=1 คน, max=12 คน		
ประสบการณ์การเคยถูกสุนัขกัด/ข่วน/เลียบริเวณบาดแผล		
ไม่เคย	96	31.79
เคย	206	68.21

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (n=302) (ต่อ)

ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า		
ไม่เคยได้รับ	28	9.27
เคยได้รับ	274	90.73
ผู้นำหมู่บ้าน	180	32.55
วิทยุ/โทรทัศน์	168	30.38
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	154	27.85
เพื่อนบ้าน	20	3.62
หนังสือพิมพ์	18	3.25
อินเทอร์เน็ต	13	2.35
วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยง		
ขอมาเลี้ยง	221	57.55
มีคนเอามาปล่อย	126	32.81
ซื้อมาเลี้ยง	23	5.99
มาอยู่เอง	14	3.65
วิธีการเลี้ยงสุนัขหรือแมว		
เลี้ยงแบบปล่อยตลอดเวลา	272	83.18
เลี้ยงแบบจำกัดพื้นที่บางเวลา	48	14.68
เลี้ยงแบบจำกัดพื้นที่ตลอดเวลา	7	2.14
วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยง		
มารับบริการที่บ้าน	252	73.68
ซื้อยามาฉีดเอง	62	18.13
สถานบริการของรัฐ	22	6.43
สถานบริการของเอกชน	6	1.75

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า การรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า ความคาดหวังในประสิทธิภาพ ความคาดหวังในความสามารถของตน และพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (n=302)

ระดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (0-8 คะแนน)	78	25.83
ระดับปานกลาง (9-11 คะแนน)	100	33.11
ระดับสูง (12-15 คะแนน)	124	41.06
mean=10.61 คะแนน, SD=2.364, min=3 คะแนน, max=15 คะแนน		
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (10-23.33 คะแนน)	1	0.33
ระดับปานกลาง (23.34-36.67 คะแนน)	162	53.64
ระดับสูง (36.68-50 คะแนน)	139	46.03
mean=35.23 คะแนน, SD=4.744, min=22 คะแนน, max=49 คะแนน		

ตารางที่ 2 ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า การรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า ความคาดหวังในประสิทธิผล ความคาดหวังในความสามารถของตน และพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (n=302) (ต่อ)

ระดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การรับรู้ความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (10-23.33 คะแนน)	0	0
ระดับปานกลาง (23.34-36.67 คะแนน)	270	89.40
ระดับสูง (36.68-50 คะแนน)	32	10.60
mean=32.31 คะแนน, SD=3.773, min=24 คะแนน, max=48 คะแนน		
ความคาดหวังในประสิทธิผลในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (10-23.33 คะแนน)	0	0
ระดับปานกลาง (24-36.67 คะแนน)	73	24.17
ระดับสูง (36.68-50 คะแนน)	229	75.83
mean=39.86 คะแนน, SD=4.629, min=5 คะแนน, max=50 คะแนน		
ความคาดหวังในความสามารถของตนในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (10-23.33 คะแนน)	0	0
ระดับปานกลาง (24-36.67 คะแนน)	65	21.52
ระดับสูง (36.68-50 คะแนน)	237	78.48
mean=39.86 คะแนน, SD=4.629, min=28 คะแนน, max=50 คะแนน		
พฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า		
ระดับต่ำ (15-35 คะแนน)	1	0.33
ระดับปานกลาง (36-55 คะแนน)	116	38.41
ระดับสูง (56-75 คะแนน)	185	61.26
mean=56.67 คะแนน, SD=8.964, min=35 คะแนน, max=75 คะแนน		

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบทีละขั้น พบว่า รายได้ สถานภาพสมรส (หย่าร้าง) อาชีพ (รับจ้างทั่วไป) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า (วิทยุ หรือโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) วิธีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง (ขึ้นทะเบียนด้วยตนเอง) วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยง (ซื้อมาเลี้ยง มีคนเอามาปล่อย) วิธีการได้รับวัคซีน

ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของสัตว์เลี้ยง (นำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ รอรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงได้ ร้อยละ 43.2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบทีละขั้น ระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง (n=302)

ตัวแปร	b	Beta	t	p-value	95% CI	
รายได้ (บาทต่อเดือน)	6.259	0.139	3.055	0.002	2.541	8.583
อาชีพรับจ้าง	-2.105	-0.093	-2.021	0.044	-4.155	-0.055
สถานภาพสมรส (หย่าร้าง)	7.552	0.118	2.508	0.013	1.625	13.478
การเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า	4.470	0.145	2.963	0.003	1.500	7.439
วิธีการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า						
วิทยุ/โทรทัศน์	-2.960	-0.164	-3.227	0.001	-4.766	-1.155
หนังสือพิมพ์	4.345	0.115	2.477	0.014	0.892	7.799
วิธีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง						
ขึ้นทะเบียนด้วยตนเอง	-3.597	-0.200	-4.380	<0.001	-5.214	-1.981
วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยง						
มีคนเอามาปล่อย	-3.660	-0.202	-4.335	<0.001	-5.322	-1.998
ซื้อมาเลี้ยง	3.900	0.116	2.494	0.013	0.823	6.978
วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยง						
สถานบริการของรัฐ	9.355	0.272	5.646	<0.001	6.094	12.616
รอรับบริการที่บ้าน	5.184	0.215	4.435	<0.001	2.883	7.484
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า (คะแนน)	0.397	0.210	4.499	<0.001	0.223	0.570
ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (คะแนน)	0.397	0.205	4.532	<0.001	0.225	0.570

Constant (a)=21.319 R square=0.432 Adjusted R square=0.406 F=16.487 p<0.001

วิจารณ์

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 61.26 ($\bar{X}$ = 56.67, SD = 8.96) จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผล ดังนี้

คุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ได้แก่

รายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value=0.002) สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อเจ้าของสัตว์เลี้ยงมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนสูงกว่า จะทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างถูกต้องและเหมาะสมได้ดีกว่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรรงค์ ลีสุรพงศ์ และประไพ เจริญฤทธิ์⁽¹⁶⁾ พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง ในพื้นที่ที่พบตัวอย่างสัตว์ที่ให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า จังหวัดตรัง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.094)

อาชีพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบ (p -value=0.044) สามารถอธิบายได้ว่าผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้น้อยกว่าผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพหาเช้ากินค่ำ จึงทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลตนเอง และการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเทียบกับผู้ประกอบการ จะทำงานเป็นช่วงฤดูกาล เช่น ฤดูเพาะปลูก ฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งมีเวลาในการดูแลตนเอง และการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามากกว่า จึงทำให้มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าดีกว่าผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ เมืองเอก⁽¹⁷⁾ โดยผลการศึกษา พบว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า

ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.344)

สถานภาพสมรส (หย่าร้าง) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value=0.013) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีสถานภาพหย่าร้างมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าดีกว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีสถานภาพโสด กล่าวคือบุคคลที่มีสถานภาพสมรสหย่าร้างเคยเป็นบุคคลที่มีคู่สมรสมาก่อน จึงอาจทำให้มีการปรับตัวหรือได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้ามาจากคู่สมรสของตน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กูเกียรติ ก้อนแก้ว, วรรณภา เรือนทอง และอรรณณ อุตตบุณ⁽¹⁸⁾ พบว่า สถานภาพสมรสไม่ได้เป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คาดว่าสาเหตุอาจมาจากพฤติกรรมของบุคคลในแต่ละสถานที่แตกต่างกัน ประกอบกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างอาจแตกต่างกัน

การเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value=0.003) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า จะส่งผลทำให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้ามากขึ้น อาทิ การปฏิบัติตนก่อนถูกสัตว์กัด การปฏิบัติตนหลังถูกสัตว์กัด การป้องกันการถูกสัตว์กัด รวมไปถึงความรู้ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์เลี้ยงของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เคโกะ อาไก จิราพร ชมพิกุล และชีระวิทย์ รัตนพันธ์⁽¹⁹⁾ พบว่า การได้ยินเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.006 และ p -value<0.05)

วิธีการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าจากวิทยุหรือโทรทัศน์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความ

สัมพันธ์เชิงลบ (p -value=0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าจากวิทยุหรือโทรทัศน์ จะมีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เคโกะ อาไก จิราพร ชมพิกุล และชีระวิทย์ รัตนพันธ์⁽¹⁹⁾ พบว่า การได้ยินเรื่องโรคพิษสุนัขบ้าทางโทรทัศน์ และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.006 และ p -value<0.05 ตามลำดับ)

วิธีการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าจากหนังสือพิมพ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value=0.014) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าจากหนังสือพิมพ์ จะมีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เคโกะ อาไก จิราพร ชมพิกุล และชีระวิทย์ รัตนพันธ์⁽¹⁹⁾ พบว่า การได้ยินเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า และการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสุนัข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value=0.006 และ p -value<0.05 ตามลำดับ)

วิธีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงด้วยตนเอง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบ (p -value<0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ไม่ได้มีวิธีการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงด้วยตนเอง จะมีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง กล่าวคือการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงด้วยตนเอง เป็นวิธีที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสัตว์เลี้ยงของตน โดยการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงเป็นขั้นตอนแรกในการสำรวจจำนวนสัตว์เลี้ยงในแต่ละครัวเรือน จะนำไปสู่การที่สัตว์เลี้ยงได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งเป็นพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่สัตว์เลี้ยงของตน

ลักษณะการเลี้ยงสุนัขหรือแมว ได้แก่

วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบมีคนเอามาปล่อย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบ (p -value<0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ไม่ได้มีวิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบมีคนเอามาปล่อย จะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ดีกว่าสัตว์เลี้ยงที่ได้มาจากวิธีอื่นๆ อาทิ หากสัตว์เลี้ยงได้มาโดยวิธีการมีคนเอามาปล่อย จึงต้องเลี้ยงไว้ ส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงอาจไม่ได้ให้ความเอาใจใส่เท่าที่ควร ไม่ได้นำสัตว์เลี้ยงตัวนั้นไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าตามที่ควร ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่า วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบมีคนเอามาปล่อย ไม่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน ตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบซื้อมาเลี้ยง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value=0.013) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่ได้สัตว์เลี้ยงมาโดยการซื้อมาเลี้ยง จะมีความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ในสัตว์เลี้ยงของตนมากกว่าวิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงวิธีอื่น ๆ อาทิ หากซื้อสัตว์เลี้ยงมาแล้ว เจ้าของสัตว์เลี้ยงจะทำการฉีดวัคซีนให้สัตว์เลี้ยงตัวนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอ หรือสถานที่ขายสัตว์เลี้ยงจะทำการฉีดวัคซีนให้สัตว์เลี้ยงตัวก่อนจะทำการขายให้ผู้ที่ต้องการซื้อสัตว์ไปเลี้ยง จึงส่งผลให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงมีวิธีป้องกันตนเองและสัตว์เลี้ยงของตนได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่า วิธีการได้มาของสัตว์เลี้ยงแบบซื้อมาเลี้ยง ไม่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน ตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยงแบบนำสัตว์ไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของ

สัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value<0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่นำสัตว์เลี้ยงของตนไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่สถานของรัฐ จะส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่า วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยงแบบนำสัตว์ไปรับวัคซีนที่สถานบริการของรัฐ ไม่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน ตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยงแบบรรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value<0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงที่มีวิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยงแบบรรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน จะส่งผลทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่า วิธีการได้รับวัคซีนของสัตว์เลี้ยงแบบรรับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่บ้าน ไม่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนตำบลคลองพลู อำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก (p -value<0.001) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความเชื่อว่าหากตนไม่ปฏิบัติพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วจะทำให้มีโอกาสเสี่ยงเป็นโรคพิษสุนัขบ้าได้ ซึ่งหากเจ้าของสัตว์เลี้ยงไม่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง อาจส่งผลให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่ไม่ถูกต้อง และเหมาะสมได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคไม่มีผลต่อการนำสุนัขไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

ของประชาชนตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความคาดหวังในความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ($p\text{-value}<0.001$) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเจ้าของสัตว์เลี้ยงมีความเชื่อมั่นว่าหากตนสามารถปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าได้อย่างเคร่งครัด จะทำให้ตนไม่ป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร พุทธภา⁽²⁰⁾ พบว่าความคาดหวังในความสามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อส่งเสริมความรู้ การความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าแก่เจ้าของสัตว์เลี้ยงและประชาชน

1. เนื่องจากการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของเจ้าของสัตว์เลี้ยง จึงควรมีการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงครอบคลุมทุกพื้นที่ และฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยงนำไปสู่ความครอบคลุมในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์เลี้ยงได้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อส่งเสริมความรู้ การความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าแก่เจ้าของสัตว์เลี้ยงและประชาชน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมด้านการรับรู้เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าให้แก่เจ้าของสัตว์เลี้ยง และประชาชน เพื่อให้มีความตระหนักเกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าให้มากขึ้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในงานการป้องกันและควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงในการเป็นโรคพิษสุนัขบ้าที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

5. สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรประยุกต์ใช้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และควรศึกษาให้ครอบคลุมในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไป และอาสาปศุสัตว์ ประโยชน์ของการวิจัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประยุกต์ใช้ในการจัดทำโครงการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในพื้นที่ และการจัดโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ได้ ประชาชน และเจ้าของสัตว์เลี้ยง สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

กิตติกรรมประกาศ งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ สมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ที่ปรึกษา ผศ. ดร.เสน่ห์ แสงเงิน ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ 1) รศ. ดร.ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ 2) ผศ. ดร.อานันต์ สงทับ 3) นายณพพร พันธานนท์ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่าน และเจ้าของสัตว์เลี้ยงที่เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Disease Control, Division of Communicable Diseases (TH). Knowledge of rabies. 1st ed. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2013. 1–5 p. (in Thai)
2. Department of Disease Control, Division of Communicable Diseases. Rabies [Internet]. 2018 [cited 2018 Nov 10]. Available from: <http://r36.ddc.moph.go.th/r36/content/index/1> (in Thai)
3. Janchai S. Rabies and situation in Thailand; 2018. Regional 4–5 Medical Journal. 2018;

- 37(1);1-3. (in Thai)
4. World Health Organization. Rabies [Internet]. 2018 [cited 2018 Dec 15]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/rabies>
5. Department of Disease Control, Division of Communicable Diseases (TH). Disease forecasting No.188 [Internet]. 2018 [cited 2018 Dec 15]. Available from: <https://ddc.moph.go.th/brc/news.php?news=2566&dept-code=brc> (in Thai)
6. Bureau of Disease Control and Veterinary Services. Rabies situation of 2018 Dec 13 [Internet]. 2018 [cited 2018 Dec 15]. Available from: https://drive.google.com/file/d/1G-Rv6hEoW4BKNF_H6K2u-4u027iqIPOC/view (in Thai)
7. Department of Mental Health, Ministry of Public Health. Rabies is preventable. But the cure is not a single death [Internet]. 2018 [cited 2018 Dec 15]. Available from: <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27720> (in Thai)
8. Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Strategic plan to eliminate rabies from Thailand by 2020. 5th ed. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2013. (in Thai)
9. Department of Local Administration, Ministry of Interior. Preventive Action Guidelines and control of rabies by local government organizations [Internet]. 2017 [cited 2018 Nov 20]. Available from: <http://www.dla.go.th/upload/templateWebMenu/attachFile/2018/11/1543226109397.pdf> (in Thai)
10. Department of Livestock Development. Thai Rabies net [Internet]. 2018 [cited 2018 Oct 25]. Available from: <http://www.thairabies.net/trn/> (in Thai)
11. Department of Disease Control, Division of Communicable Diseases. A handbook on disease and health hazards for people. 1st ed. Nonthaburi: Department of Disease Control; 2018. (in Thai)
12. Daniel WW. Biostatistics: a foundation for analysis in the health sciences. 7th ed. New York: John Wiley&Sons; 1999.
13. Tuntiratananon W. Self-protected behavior for rabies, Mueang district, Surin province [Thesis]. Chiang Mai: Chiang Mai University; 2008. 61 p. (in Thai)
14. Bloom BS, Madaus GF, Hastings JT. Handbook on formative and summative evaluation of student learning. New York: McGraw-Hill; 1971.
15. Best JW. Research in education. New Jersey: Prentice-Hall; 1977.
16. Leesupong C, Charoenrit P. Factors related with rabies prevention behavior of pet owners in area where positive samples in Trang province. Southern regional primary health care journal. 2020;1(35):6-16. (in Thai)
17. Muangake P. Factors related to perception about rabies of people in Uttaradit province [Thesis]. Uttaradit: Sukhothai Thammathirat Open University; 2016. 122 p. (in Thai)
18. Konkeaw K, Ruenthong W, Ataboon O. Factors predicting rabies preventive behavior in Bang Rakam district, Phitsanulok province. Journal of Health Science. 2020;4(29):601-7. (in Thai)
19. Akai K, Chompikul J, Rattanapan C. Rabies preventive behaviors of dog owners in Nakhon

- Pathom province of Thailand. Journal of Public Health and Development. 2015;1(13):17–28. (in Thai)
20. Puttapa N. Motivation in the disease prevention by taking the dog to get rabies vaccination among people of Klongplu Subdistrict, Nongyai district, Chonburi province [Thesis]. Chonburi: Burapha University; 2016. 85 p. (in Thai)